

УДК 355.02:32

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v051.2024.39>**П. Л. Лисянський**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3997-9335>*доктор філософії зі спеціальності політологія,
докторант Інституту політичних і етнонаціональних досліджень
імені І. Ф. Кураса Національної академії наук України***А. Р. Саліхов**ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-3748-347X>*аспірант кафедри політичних теорій
Національного університету «Одеська юридична академія»***В. А. Ястребова**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0757-2090>*аспірант кафедри політичних теорій
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОЛІТИЧНІ ПРОЕКТИ РФ ЯК МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ В ІНШИХ КРАЇНАХ

Постановка проблеми. В останні десятиліття країни пострадянського простору, такі як Грузія, Молдова та Україна, стикаються з чітким поділом політичних сил під час проведення виборчих кампаній на дві основні групи: проросійські та проєвропейські. Це протистояння політичних партій не лише формує внутрішню політичну поляризацію, але й часто переростає у конфлікти, які можуть дестабілізувати політичну ситуацію в цих державах. У крайніх випадках така дестабілізація стає передумовою для виникнення військових конфліктів. Головною причиною цих протистоянь є зовнішній вплив, що здійснюється зацікавленими країнами, які прагнуть зберегти або посилити свій політичний контроль над територіями, які раніше входили до складу Радянського Союзу. Для Російської Федерації цей контроль є інструментом реалізації її зовнішньополітичної стратегії, спрямованої на відновлення свого домінування в регіоні. Політична дестабілізація цих країн є вигідною для РФ, оскільки вона послаблює проєвропейські уряди, створює умови для просування проросійських політичних сил та ускладнює інтеграцію пострадянських країн до євроатлантичних структур. Особливо це стосується України, яка перебуває в стані активної збройної боротьби проти російської агресії. Досвід України свідчить, що ефективна протидія агресору значною мірою залежить від міжнародної підтримки, зокрема від політичної та військової допомоги західних партнерів. Однак якщо у ключових країнах-партнерах до влади прийдуть проросійські сили, це може змінити їхню зовнішню політику. Втрата підтримки міжнародної коаліції значно ускладнить стратегічну ситуацію для України, поставивши під загрозу її здатність протистояти агресії РФ.

Таким чином, проблема зовнішнього впливу на країни пострадянського простору та їхній політичний ландшафт має стратегічне значення не лише для цих країн, але й для безпеки Європи загалом. Її вирішення вимагає глибокого аналізу механізмів впливу, ролі проросійських сил у політичному процесі, а також розробки ефективних механізмів протидії зовнішньому втручання.

Мета статті. Метою статті є аналіз механізмів зовнішнього політичного впливу Російської Федерації через створення та функціонування політичних проєктів у країнах пострадянського простору, визначення їх впливу на внутрішньополітичну ситуацію цих країн, а також розробка рекомендацій щодо протидії таким проєктам у контексті забезпечення політичної стабільності та демократичного розвитку незалежних держав.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Поняття «агенти впливу» широко використовується як у світовій, так і в українській публіцистичній літературі, а також частково в наукових дослідженнях. Водночас чітке визначення сутності цього явища та його системне дослідження практично відсутні. У своїх роботах до теми агентів впливу зверталися такі автори, як А. Гольцов, В. Богданович, М. Присяжнюк та Я. Жарков. Особливої уваги заслуговує класифікація агентів впливу, розроблена Р. Шутовим. Серед закордонних дослідників це питання вивчали Д. Куке, Л. Трандафір і З. Хусаїні. Проблематика гібридного впливу досліджувалася багатьма науковцями, зокрема Б. Крозьє, К. Дж. Лембом, Ф. Чоеном та Т. Ніссеном. Дослідження російського гібридного впливу на інші держави розглядаються у ряді праць. Culver [1, с. 10–12] аналізує сутність цього впливу на

державні інституції розвинених країн Західної Європи та Північної Америки, тоді як Minzarari [2, с. 8–9] звертає увагу на загрози для країн, що розвиваються, зокрема на прикладі Молдови. Jonsson [3, с. 24–27] досліджує еволюцію підходів РФ до гібридного впливу в рамках ЄС і НАТО, а Kaunert [4, с. 160–161] аналізує вплив на сусідні країни у контексті програми «Східного партнерства» ЄС. Orenstein [5, с. 11–14] вивчає стратегії гібридної політики РФ щодо західних демократій. Україна є окремим об'єктом дослідження гібридного впливу РФ. Шинкарук [6, с. 7–9] досліджує геополітичний вимір державної політики України в умовах російського впливу, тоді як Середюк [7, с. 67] аналізує роль північноатлантичного руху у зміцненні державності. Майборода [8, с. 140–142] вивчає динаміку суспільної думки щодо російської агресії, а Мартинюк [9, с. 1–3] досліджує невійськову підтримку України з боку НАТО. Lohsen [10] аналізує зменшення впливу «м'якої сили» РФ, тоді як Masters [11] розглядає це питання у контексті євроінтеграції. Friedrich Ebert Stiftung [12, с. 15–19] порівнює вплив РФ на Україну та інші країни регіону. Грузія також є об'єктом вивчення російського гібридного впливу. Seskuria [13, с. 1–3] аналізує агресію РФ проти Грузії, тоді як інша її робота [14] розглядає це питання у контексті безпекових гарантій для РФ. Burkadze [15] акцентує увагу на гібридних впливах через соціокультурні інституції. Молдова є ще одним регіоном, де активно вивчається вплив РФ. Deen та Zweers [16, с. 18–20] аналізують економічний і політичний тиск РФ через Придністров'я, а Hedlund [17] досліджує перспективи євроінтеграції Молдови в умовах російського впливу. Водночас питання створення і діяльності політичних агентів впливу РФ залишається майже невивченим у науковому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Після розпаду Радянського Союзу Російська Федерація неодноразово намагалася зберегти свій контроль над країнами, які отримали незалежність унаслідок розпаду СРСР. Ці спроби ґрунтувалися на забезпеченні лояльності політичних еліт цих країн, що виступало необхідною умовою для збереження такого впливу. У період із 1991 по 2001 роки ключовим інструментом підтримки політичних зв'язків між державами пострадянського простору були комуністичні партії. Однак із часом у кожній країні почали з'являтися політичні проекти, які активно просували ідею співробітництва з РФ. Важливо зазначити, що створення цих політичних проектів здійснювалося за активної участі російських політтехнологів [18]. При цьому діяльність російських політтехнологів не обмежується країнами пострадянського простору: їх вплив поширюється і на держави Європи [19]. Так, російський соціолог та публіцист Ігор Ейдман у своєму блозі зазначав:

«Нещодавно довелося поспілкуватися з одним із тих, хто називає себе політичним консультантом. Він розповів про свою нову діяльність: “Знаєш, де зараз найбільші російські піар-бюджети? Думаєш, як і раніше в Москві, на федеральних ТВ-каналах? Ні, у вас – у Європі, у Німеччині. Працюємо і з елітами, і на масову аудиторію. Особлива увага – російськомовним”» [19]. У деяких випадках діяльність російських політтехнологів викликала резонанс. Так, у травні 2017 року з України було депортовано російського політтехнолога Ігоря Шувалова, який координував інформаційну політику телеканалу «Інтер». За словами тодішнього радника міністра МВС України Антона Геращенко, Шувалов працював на спецслужби РФ. Він організовував інформаційні кампанії, спрямовані на дискредитацію керівництва України, зокрема щодо подій Євромайдану та Революції Гідності [20]. Після початку повномасштабної військової агресії РФ у 2022 році російські політтехнологи посилили свою діяльність на тимчасово окупованих територіях України. Наприклад, у вересні 2024 року на тимчасово окупованій території Запорізької області був помічений російський політтехнолог Семен Уралов, який до 2014 року активно працював в Україні [21]. Ці приклади чітко демонструють, що проросійські політичні проекти не виникають спонтанно за ініціативою громадян. Їх створення — це системний процес, організований за участі російських політтехнологів, політологів та піарників. Важливо підкреслити, що політичний проект — це результат консолідації фінансових, людських та організаційних ресурсів. Проросійський політичний проект потребує стабільного фінансування, залучення кадрів, агітаційної та організаційної роботи, що робить його природне виникнення малоімовірним. Наведені факти свідчать про те, що РФ надає організаційну підтримку створенню таких політичних проектів в інших країнах через своїх політтехнологів. Ця діяльність є важливим інструментом для просування стратегічних інтересів РФ у міжнародному політичному просторі.

Практично в кожній країні пострадянського простору, а також у країнах Європи є політичні партії, які лобіюють інтереси РФ. Наприклад, давайте візьмемо вибори президента Молдови 2024 року, друге місце зайняв проросійський кандидат Олександр Стояногло, який балотувався від політичної партії «Партії соціалістів Республіки Молдова». Крім того у Молдові активно діяла проросійська партія «Шор» заснована бізнесменом Іланом Шором, але у 2023 році партія була заборонена рішенням Конституційного суду Молдови, а сам Ілан Шор втік до Москви, але слід зазначити, що структура та нечисельні прихильники партії збереглися та в подальшому приєднувались до інших політичних проектів проросійського напрямку. Так, у квітні 2024 року Ілан Шор здійс-

нив спробу створення політичного об'єднання «Перемога», організаційний з'їзд якого проходив у Москві. Проте, до президентських виборів 2024 року політичне об'єднання «Перемога» не була допущена за рішенням ЦВК Молдови.

Протягом останніх десяти років у Грузії діє низка політичних партій проросійської направленості. Однією з найвпливовіших партій є «Грузинська мрія – Демократична Грузія», заснована у 2012 році бізнесменом Бідзіною Іванішвілі. Хоча офіційно партія декларує проєвропейський курс, експерти та опозиція часто звинувачують її у прихильності до проросійської політики та авторитарних методів управління. Іншою важливою силою є «Альянс патріотів Грузії», створений у 2013 році. Цей рух відкрито виступає за нейтральний статус Грузії та відновлення відносин із Росією. Партія неодноразово піддавалася критиці за проросійську риторику та непрозорі джерела фінансування. «Демократичний рух – Єдина Грузія», очолюваний Ніно Бурджанадзе, колишньою спікеркою парламенту, також є проросійською політичною силою. Бурджанадзе відома своїми закликами до тіснішої співпраці з Росією та критикою західного курсу Грузії, що викликало занепокоєння серед проєвропейських політиків. Серед інших проросійських політичних сил варто відзначити партію «Єдина Грузія», засновану у 2016 році колишнім міністром оборони Іраклієм Окруашвілі. Її політична програма спрямована на відновлення економічних і політичних зв'язків із Росією, що супроводжується критикою західних партнерів Грузії. Ультранационалістичний рух «Грузинський марш», створений у 2017 році, хоча офіційно не пов'язаний із Росією, пропагує антимігрантські та антизахідні ідеї, які часто збігаються з інтересами Москви в регіоні. Варто зазначити, що політичний ландшафт Грузії залишається динамічним, і вплив окремих партій змінювався з часом. Однак їхня діяльність демонструє наявність проросійських настроїв у певних сегментах грузинського суспільства та вплив Москви на внутрішню політику країни. На відміну від Молдови у Грузії на даний час при владі знаходяться проросійські політики, які на протязі останніх років впроваджували політику пов'язану з відмовою Грузії від Європейської інтеграції.

Політична ситуація в Україні після Революції Гідності зазнала суттєвих змін. Перемога революційних сил у 2014 році та самоусунення президента Віктора Януковича від виконання своїх обов'язків призвели до припинення діяльності провідних проросійських політичних сил, таких як «Партія регіонів». Ця партія, яка разом із «Комуністичною партією України» формувала парламентську більшість у Верховній Раді у 2012 році, припинила своє існування унаслідок масштабної кризи легітимності. До подій 2014 року політичний простір України характеризувався активною діяль-

ністю проросійських партій, які зосереджували свою увагу на поглибленні зв'язків із Російською Федерацією та країнами СНД. Серед них були такі системні політичні утворення, як «Комуністична партія України», «Партія регіонів» та «Прогресивна соціалістична партія України» («партія Наталії Вітренко»). Крім того, діяли й інші ліві партії, такі як «Комуністична партія України (оновлена)», «Комуністична партія робітників і селян», «Союз лівих сил» і «Робітнича партія України (марксистсько-ленінська)», які відстоювали ідею розвитку інтеграційних процесів із Росією та країнами СНД [22]. Слід відзначити також діяльність правих проросійських політичних рухів, таких як «Родина», «Руський блок», «Русь єдина» (яка згодом змінила назву на «Партія політики Путіна»), «Русь», «Руська єдність», «Союз» та інші. Їхні програмні документи відкрито закликали до тісного співробітництва з Росією, а також до надання російській мові статусу державної [22]. Після Революції Гідності почали формуватися нові проросійські політичні структури. Так, у 2014 році була створена партія «Опозиційний блок», яка об'єднала колишніх членів «Партії регіонів». Згодом виникла ще одна потужна проросійська сила – «Опозиційна платформа – За життя», співзасновником якої став Віктор Медведчук, кум президента Росії Володимира Путіна. У 2022 році, на тлі повномасштабної агресії РФ проти України, було проведено масштабне розслідування діяльності проросійських політичних партій, ініційоване Службою безпеки України. Було виявлено, що представники цих партій активно співпрацювали із російськими окупаційними силами, брали участь в організації псевдореферендумів на окупованих територіях, а також сприяли встановленню режиму загартбників. Як наслідок, у 2022 році під заборону потрапили такі політичні партії, як «Комуністична партія України», «Опозиційний блок», «Опозиційна платформа – За життя», «Прогресивна соціалістична партія України», «Союз лівих сил», «Партія Шарія», «Руська єдність» та інші [23]. Заборона цих партій стала важливим кроком у протидії гібридній війні Російської Федерації, яка прагнула використовувати політичні сили для дестабілізації України зсередини. Це підкреслює стратегічне значення контролю над політичним простором як елемента національної безпеки.

Російська Федерація активно реалізує свої політичні проекти не лише на пострадянському просторі, а й у країнах Європи, зокрема у Франції. У 2024 році французька ліва радикальна партія подала до суду на «Національне об'єднання» під керівництвом Марін Ле Пен, звинувативши її у поширенні російської пропаганди [24]. Звинувачення базувалися на результатах журналістських розслідувань. Наприклад, газета The Washington

Post повідомила, що Кремль намагається зменшити підтримку України у Франції та збільшити кількість прихильників зближення з Росією шляхом просування своїх пропагандистських наративів. У цьому процесі партії Марін Ле Пен відводиться ключова роль [24]. Крім того, відомо, що у 2014 році ця партія отримала від російського банку кредит у розмірі 9 мільйонів євро для фінансування своєї виборчої кампанії [25]. Окрім політичних партій, значну роль у просуванні інтересів Росії у Франції відіграють окремі політики та громадські діячі. Наприклад, сенатор Себастьян Моран, представник правої опозиційної партії «Республіканці», відомий своєю участю в організації заходів, пов'язаних із російськими інтересами [26]. Анрі Малосс, колишній голова Європейського соціально-економічного комітету, активно співпрацює з російськими структурами та бере участь у заходах, що просувають проросійські наративи [26]. Жерар Лонге, очільник групи «Франція – РФ» у Сенаті Франції, відомий своїми проросійськими поглядами та ініціативами, спрямованими на зміцнення франко-російських відносин [26]. Наталія Пузирева, депутатка Національних зборів Франції та членкиня групи дружби «Франція – РФ», активно сприяє розвитку відносин між Францією та Росією, що також збігається з її російським походженням [26]. Сенатор Жоель Гаріо-Майлам відомий своєю участю у заходах, пов'язаних із російськими інтересами, а Петро Шереметьєв, голова Російського музичного товариства в Парижі та керівник «Міжнародної ради російських співвітчизників», активно сприяє просуванню російської культури та ідей у Франції [26].

В Італії також є політичні партії, які були помічені в отриманні фінансування від РФ. Так за даними журналістів у 2018 році політична партія «Ліга півночі» домовлялась про фінансування з п'ятою службою ФСБ РФ [27]. За даними журналістів видання The Insider 18 жовтня 2018 року у московському «Метрополі» відбулася таємна зустріч. Одним із її учасників був Джанлука Савоїні — права рука лідера вкрай правої партії «Ліга півночі» Маттео Сальвіні, який тоді був віце-прем'єром та міністром внутрішніх справ Італії (зараз він міністр транспорту). Савоїні тоді обіцяв надавати Росії підтримку і говорив про спільні цінності Кремля та європейських вкрай правих. Аудіозапис цієї зустрічі виявився потім у видання BuzzFeed. 18 жовтня 2018 року у московському готелі «Метрополь» відбулася закрита зустріч, учасниками якої були представники політичних і бізнесових кіл Росії та Італії. Серед них був Джанлука Савоїні — близький соратник лідера італійської ультраправої партії «Ліга півночі» Маттео Сальвіні, який на той момент обіймав посади віце-прем'єра та міністра внутрішніх справ Італії (нині — міністра транспорту). Під

час розмови Савоїні висловлював підтримку Росії та наголошував на збігу ідеологічних цінностей між Кремлем та європейськими ультраправими рухами. Аудіозапис цієї зустрічі, який пізніше опублікувало видання BuzzFeed, став вагомим доказом для розслідувачів. У 2019 році виданню The Insider вдалося ідентифікувати двох із трьох російських учасників цієї зустрічі. Першим був Ілля Якунін, який тоді працював в Агентстві прямих інвестицій, підконтрольному компанії, пов'язаній із депутатом Держдуми Володимиром Плігінім. Плігін мав давні зв'язки з Дмитром Козаком, який на той час був заступником голови уряду РФ. Останнього також згадували у розмові. Другим учасником виявився Андрій Харченко, чия роль довгий час залишалася нез'ясованою. Харченко, який захистив дисертацію під керівництвом ультраправого ідеолога Олександра Дугіна, супроводжував його під час закордонних поїздок. Як встановило розслідування, Харченко формально працює в апараті помічника президента РФ Ігоря Левітіна, що дозволяє йому здійснювати численні службові поїздки. Водночас дані з кількох баз вказують, що він офіційно зарахований до військової частини 26047, яка належить до П'ятої служби ФСБ — Служби оперативної інформації та міжнародних зв'язків [28]. Ця інформація проливає світло на зв'язки між російськими спецслужбами та європейськими ультраправими рухами, підкреслюючи масштабну роботу Кремля зі створення впливових мереж у Європі.

Політична партія «Альтернатива для Німеччини» (AfD) вважається проросійською у багатьох експертних колах. Представники цієї партії неодноразово відвідували тимчасово окуповані території Луганської та Донецької областей ще задовго до початку повномасштабної військової агресії Росії проти України. Відомо, що зв'язки AfD з Росією неодноразово ставали предметом журналістських розслідувань. У 2023 році повідомлялося, що російський пропагандист Володимир Сергієнко, який проживає в Німеччині, ймовірно, організовував збір коштів у Росії для фінансування позову AfD до Конституційного суду Німеччини. Цей позов був спрямований на блокування постачання німецької зброї Україні, і партія подала його у липні того ж року [29]. Розслідування, проведене виданнями Der Spiegel і The Insider, вказує на ймовірну участь російської влади та спецслужб у ініціації цього позову через посередників. У центрі розслідування опинився Сергієнко, який народився в Україні, а з 1991 року мешкає в Німеччині, отримавши у 2022 році громадянство цієї країни. Він регулярно виступає на російських пропагандистських телеканалах, де його представляють як «німецького політолога» [29]. Журналістські розслідування також встановили, що депутат Бундестагу від AfD Петр Бистронь, який балоту-

вався від цієї партії до Європейського парламенту, отримував фінансування від проросійських мереж впливу. Міністерка внутрішніх справ Німеччини Ненсі Фезер відзначила, що розслідування щодо таких мереж завдало серйозного удару по російській дезінформаційній кампанії. За її словами, той факт, що провідні політики AfD регулярно з'являлися на платформах, пов'язаних із російською пропагандою, підтверджує їхню інтеграцію до інформаційного апарату Кремля [30]. Крім того, ще у 2018 році генеральний директор Департаменту зовнішньої розвідки Естонії Мікк Марран заявив про викриття мережі проросійських агентів впливу, до якої входили політики, дипломати, журналісти та бізнесмени. Він зазначив, що Кремль активно використовує цих агентів для просування своїх інтересів у різних країнах, пропонуючи їм медійну підтримку, ексклюзивні бізнес-можливості, а в окремих випадках – і фінансування. Марран застеріг, що загроза з боку Росії залишається серйозною, незважаючи на саміт між президентами Дональдом Трампом і Володимиром Путіним. Він також навів приклади того, як російські агенти впливу, що спочатку діяли на рівні місцевих самоврядувань, поступово переходять до національних парламентів і урядів, створюючи передумови для посилення проросійських політичних впливів у країнах Європи [31].

Отже, з наведених вище фактів, можна зробити висновок, що політичні агенти впливу РФ в інших країнах – це політичні діячі, або окремі політичні партії, які здійснюють вплив на політичні рішення своєї країни, які вигідні РФ. Належність до РФ може підтверджуватись фінансуванням з боку РФ окремих політиків або політичних партій, яких Кремль використовує у своїх зовнішньополітичних цілях. Також слід зазначити, що до створення політичних агентів впливу дотичні спецслужби РФ. Так за думкою Українського експерта Олександра Коваленка, є дві групи спецслужб, які були помічені у кураторстві політичних агентів впливу в інших країнах. До першої групи входить ГУ ГШ ВС РФ (колишнє головне управління розвідки), а до іншої групи входить ФСБ (федеральна служба безпеки) та СЗР (служба зовнішньої розвідки) [32]. Причетність спецслужб РФ до організації та фінансування мереж політичних агентів впливу в інших країнах свідчить про ведення гібридної війни з боку РФ проти тих країн у яких створюються такі мережі. Зокрема з наведених вище прикладів можна зробити висновок, що РФ намагається здійснювати вплив не тільки у країнах пострадянського простору, а також і в інших країнах формуючи глобальну мережу політичних агнетів впливу проросійського спрямування.

Висновки. Дослідження засвідчує, що політичні проекти Російської Федерації є системним інстру-

ментом реалізації її зовнішньополітичної стратегії, спрямованої на посилення впливу у країнах пострадянського простору та Європи. Використання таких проектів дозволяє РФ формувати мережі політичних агентів впливу, які працюють на її користь, підтримуючи проросійські ідеї та політичні ініціативи. Ці механізми базуються на інтеграції фінансових, людських та інформаційних ресурсів, що робить їх потужним інструментом гібридної війни. Аналіз прикладів з України, Грузії, Молдови, Франції та Німеччини демонструє, що ці проекти функціонують у різних форматах, включаючи політичні партії, громадські рухи та пропагандистські кампанії. Водночас дії російських політтехнологів і спецслужб підкреслюють стратегічний характер впливу, який має на меті дестабілізацію політичних систем, послаблення демократичних інститутів і перешкоджання євроатлантичній інтеграції. Важливим висновком є необхідність розробки ефективних механізмів протидії таким проектам, включаючи контроль за фінансуванням політичних структур, моніторинг інформаційного простору та посилення міжнародної співпраці у протидії гібридним загрозам. Успішна протидія політичним проектам РФ сприятиме збереженню політичної стабільності, суверенітету та демократичного розвитку незалежних держав, а також зміцненню їхньої стійкості до зовнішнього втручання. Це дослідження формує основу для подальшого вивчення стратегій гібридної війни та дозволяє запропонувати дієві підходи до захисту інтересів демократичних країн у сучасних геополітичних реаліях.

Література

1. Culver N. Russian Influence Operations: Hybrid Warfare or Modern Statecraft, and its Impact to the West. *Canadian Forces College Research Series*. 2019. № JCSP-46. С. 1–28.
2. Minzarari D. The next war: How Russian hybrid aggression could threaten Moldova. *European Council of Foreign Relations Research Series*. 2022. № ECFR/460. С. 1–21.
3. Jonsson O. The Evolution of Russian Hybrid Warfare: EU/NATO. *Center for European Policy Analysis Research Series*. 2021. № 1/28/21. С. 1–62.
4. Kaunert C. EU Eastern Partnership, Hybrid Warfare and Russia's Invasion of Ukraine. *EUCRIM: The European Criminal Law Associations' Forum*. № 2/2022. С. 158–164.
5. Orenstein M.A. Russia's Hybrid War on the West. *The Lands in Between*. Oxford University Press. 2019. С. 8–46.
6. Шинкарук К. Україна – Росія: сценарії розвитку відносин до 2020 року. *Compass 2020: Friedrich Ebert Stiftung Research Series*. 2020. С. 1–14.
7. Середюк Н. Політичні аспекти українсько-російського протистояння (на сучасному етапі). *Politicus*. 2019. № 5. С. 65–69.
8. Майборода О. Консолідація українського суспільства в умовах російської агресії: проблема

пошуку оптимальних політичних рішень. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2018. № 5-6(91-92). С. 138–157.

9. Мартинюк Віталій. Невійськова допомога НАТО Україні в умовах агресії Росії. *Аналітичні огляди УНЦПД*. 2015. № 15/740. С. 1–3.

10. Lohsen A. How the War Could Transform Ukrainian Politics. CSIS Research. 2022. URL: <https://www.csis.org/analysis/how-war-could-transform-ukrainian-politics> (дата доступу: 17.11.2022).

11. Masters J. Ukraine: Conflict at the Crossroads of Europe and Russia. CFR Research. 2022. URL: <https://www.cfr.org/background/ukraine-conflict-crossroads-europe-and-russia#chapter-title-0-9> (дата доступу: 17.11.2022).

12. Savoye V., Armakolas I., Vra i A. Political Trends and Dynamics: The Russian invasion of Ukraine: what consequences for Southeast Europe? SOE FES Research Series. 2022. № 1/22. С. 1–44.

13. Seskuria N. Russia's "Hybrid Aggression" against Georgia: The Use of Local and External Tools. Center for Strategic & International Studies Research Series. 2021. № 9/2021. С. 1–5.

14. Seskuria N. As Russia demands legal guarantees from the West, is Georgia on anyone's mind? MEI Policy Analysis Research. 2022. URL: <https://www.mei.edu/publications/russia-demands-legal-guarantees-west-georgiaanyones-mind> (дата доступу: 17.11.2022).

15. Burkadze Z. How Russia's War Against Ukraine Affects Georgia. ISPI Research. 2022. URL: <https://www.ispionline.it/en/publicazione/how-russias-war-against-ukraine-affects-georgia-36058> (дата доступу: 17.11.2022).

16. Deen B., Zweers W. Walking the tightrope towards the EU Moldova's vulnerabilities amid war in Ukraine. Netherlands Institute of International Relations: Clingendael Report. 2022. № 10/22. С. 1–60.

17. Hedlund S. Moldova's future is tied to Russia's war in Ukraine. GIS Research. 2022. URL: <https://www.gisreportsonline.com/r/moldova-russia-ukraine/> (дата доступу: 17.11.2022).

18. RISE: Eight political strategists from Russia visited Dodon's headquarters on the eve of the elections. point.md. 2020. URL: <https://point.md/ru/novosti/politika/rise-vosem-polittekhnologov-iz-rossii-posetili-shtab-dodona-nakanune-vyborov/>

19. Russian political technology in Germany. dw.com. 2016. URL: <https://www.dw.com/ru/комментарий-российская-политтехнология-в-Германии/a-19009297>

20. Україна видворила політтехнолога "Ітера" Шувалова. Лівий берег. 2017. URL: https://rus.lb.ua/news/2017/05/22/366969_ukraina_vidvorila_polittechnologa.html

21. До Мелітополя приїхав "чорний політтехнолог", який намагався заплямувати репутацію нардепа Гончаренка. PIA Південь. 2024. URL: [https://ria-m.tv/news/359225/v-melitopol-priehal-chnyiy-polittechnolog-kotoryiy-pyitalsya-zapyatnat-reputatsiyu-nardepa-goncharenko-\(foto\).html](https://ria-m.tv/news/359225/v-melitopol-priehal-chnyiy-polittechnolog-kotoryiy-pyitalsya-zapyatnat-reputatsiyu-nardepa-goncharenko-(foto).html)

22. В Україні зареєстровано 14 проросійських партій. *Український тиждень*. 21 травня 2013 URL: <https://web.archive.org/web/20190504195419/http://mobile.tyzhden.ua/News/79989>

23. В Україні за ініціативи Служби безпеки остаточно заборонили діяльність 12 проросійських партій. *Укрінформ*. 22.10.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3598718-v-ukraini-ostatocno-zaboronili-dialnist-12-prorosijskih-partij.html>

24. На партію Ле Пен подали до суду через її зв'язки з Росією. dw.com. 2024. URL: <https://www.dw.com/ru/na-partiu-le-pen-podali-v-sud-za-ee-svazi-s-rossiej/a-67991447>

25. Французские ультраправые получили 9 млн евро из России. BBC.com. 2014. URL: https://www.bbc.com/russian/international/2014/11/141124_russia-front_national_loan_france

26. Вадим Рабинович та його нова роль в ієрархії ОПЗЖ під приправою українського «неонацизму». site.ua. 2021. URL: https://site.ua/alexander.kovalenko/vadim-rabinovic-i-ego-novaya-rol-v-ierarxii-opzz-pod-pripravoi-ukrainskogo-neonacizma-i0mwvww?utm_source=chatgpt.com

27. Керівництво італійської вкрай правої партії Ліга півночі в 2018 році домовлялося про фінансування з П'ятою службою ФСБ країни-агресора Росії. *Новий час*. 2024. URL: <https://nv.ua/world/geopolitics/liga-severa-rukovodstvo-pravoy-italyanskoy-partii-kontaktirovalo-s-fsb-vuyasnili-zhurnalisty-50390559.html>

28. Зрада італійською. Як П'ята служба ФСБ купувала політиків із «Ліги Півночі». 2024. URL: <https://theins.press/politika/268904>

29. ЗМІ виявили нові зв'язки "Альтернативи для Німеччини" з РФ. dw.com. URL: https://www.dw.com/uk/zmi-rozkrili-novi-zvazki-miz-kremlem-i-alternativou-dla-nimeccini/a-66445323?utm_source=chatgpt.com

30. Німецькі ультраправі опитають своїх депутатів, яких підозрюють у зв'язках з РФ. *Цензор.нет*. 2024. URL: <https://m.censor.net/ua/news/3482153/nimetski-ultrapravi-opytayut-svoyih-deputativ-yakyh-pidozryuyut-u-zvyazkah-z-rf>

31. Глава зовнішньої розвідки Естонії: ми розкрили мережу агентів впливу РФ. *Європейська правда*. 2018. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/07/23/7084705/>

32. Російська пропаганда: легіон політичних агентів Кремля в Європі та в усьому світі. 2020. URL: <https://uc.od.ua/columns/1533/1232144>

Анотація

Лисянський П. Л., Ястребова В. А., Саліхов А. Р. Політичні проекти рф як механізм формування зовнішньополітичного впливу в інших країнах. – Стаття.

У статті досліджуються та аналізуються процеси зовнішнього впливу Російської Федерації в інших країнах через створення політичних проектів, які спрямовані на просування проросійських ідей та політики. Наукове та дослідницьке співтовариство значною мірою зосереджувало увагу на вивченні зовнішнього впливу РФ через громадські організації, державні фонди та інформаційно-пропагандистські інструменти. Проте аспекти використання політичних проектів як окремого інструменту зовнішнього впливу залишаються недостатньо вивченими. У статті акцентується увага на визначенні поняття «політичний про-

ект проросійської спрямованості» та його ключових характеристик. Проведено аналіз кількісних і якісних параметрів таких проєктів, зокрема їхніх цілей, методів реалізації та механізмів впливу на внутрішню політику держав-реципієнтів. У рамках дослідження проаналізовано приклади діяльності таких проєктів у різних країнах, що дозволило визначити їхні спільні риси, цілі та стратегії. Окрему увагу приділено концептуалізації поняття «політичний агент впливу РФ». У статті сформульовано визначення цього явища, розглянуто механізми його функціонування, а також проаналізовано наслідки діяльності таких агентів впливу для політичної системи, суверенітету та демократичного розвитку держав. Дослідження також виявило, що діяльність політичних агентів впливу є невід'ємною складовою гібридної війни, яку веде РФ з метою послаблення незалежних країн та їхніх демократичних інститутів. У статті запропоновано можливий план протидії створенню та функціонуванню мережі таких політичних проєктів, який включає аналіз їхньої структури, функцій та стратегій впливу. Результати цього дослідження мають важливе значення для розуміння специфіки політичних методів гібридної війни РФ та розробки ефективних механізмів захисту демократичних держав від зовнішнього втручання.

Ключові слова: агенти впливу, політичні проєкти, гібридна війна, дестабілізація, політичні партії, вибори.

Summary

Lysianskyi P. L., Salikhov A. R., Yastrebova V. A. Political projects of the Russian Federation as a mechanism for forming foreign policy influence in other countries. – Article.

This article examines and analyzes the processes of external influence exerted by the Russian Federation in other countries through the creation of political

projects aimed at promoting pro-Russian ideas and policies. The scientific and research community has largely focused on studying Russia's external influence via non-governmental organizations, state funds, and information-propaganda tools. However, the role of political projects as a distinct instrument of external influence remains insufficiently studied. The article emphasizes the definition of the concept of a "pro-Russian political project" and its key characteristics. It provides an analysis of the quantitative and qualitative parameters of such projects, including their goals, methods of implementation, and mechanisms of influence on the internal politics of recipient states. The study includes case studies of these projects in various countries, identifying their common features, objectives, and strategies. Particular attention is given to the conceptualization of the term "political agent of Russian influence." The article formulates a definition of this phenomenon, explores its mechanisms of functioning, and analyzes the consequences of such agents' activities for the political systems, sovereignty, and democratic development of states. The research also reveals that the activities of political agents of influence are an integral component of Russia's hybrid warfare strategy, aimed at weakening independent nations and undermining their democratic institutions. The article proposes a comprehensive plan to counter the creation and functioning of networks of such political projects, including an analysis of their structure, functions, and strategies of influence. The findings of this study are crucial for understanding the specific political methods employed in Russia's hybrid warfare and for developing effective mechanisms to protect democratic states from external interference.

Key words: agents of influence, political projects, hybrid warfare, destabilization, political parties, elections.